

DEBATT OCH REFLEXER

VÄGEN TILL REGIMSKIFTE

Av riksdagsman TORE BILLMAN

I en artikel i Svensk Tidskrift nr 5—6 pläderar adjunkt K.-G. Engquist för majoritetsval i syfte att ändra partistrukturen och därigenom förverkliga ett regimskifte. Mot detta resonemang reagerar folkpartiriksdagsmannen Tore Billman, Karlskoga, tillika vice ordförande i Forum för Borgerlig Debatt, som i stället ser den stora ljuspunkten i strävandena att åstadkomma en trepartisamverkan. Denna är ett önskemål, som utan ringaste tvivel är väl förankrat hos de borgerliga väljarna och MbS och Samling 66 talar sitt tydliga språk. "Förändringens vind kommer underifrån, från väljarmassorna, men det är än så länge bara de första, kraftiga fläckarna de borgerliga partierna fått känna på."

Att majoritetsval skulle bryta upp den nuvarande partistrukturen och leda till tvåpartisystem här i landet liksom på andra håll i världen kan få anses axiomatiskt, men däremot är det inget axiom, att detta skulle leda till regimskifte. Enligt vittnesbörd i den socialdemokratiska "Tiden" för några år sedan har man på socialdemokratiskt håll varit ganska frestad av tanken på majoritetsval — främst av den orsaken att man genom en lämplig konstruktion av enmansvalkretsarna skulle kunna uppnå en solid majoritet i riksdagen och därmed avhjälpa den f. n. sedan flera valperioder tillbaka existerande, labila socialdemokratiska "influensamajoriteten" i andra kammaren.

Herr Engquist skall alltså inte vara så säker på att hans medicin är hälsobringande för avsedd patient. Om majoritetsval skall införas här i landet, så blir det sannolikt socialdemokraterna, som skriver spelreglerna och de ser nog till att få dem gynnsamt utformade för det egna partiet.

Ånej, majoritetsval är inte utan vidare att betrakta som den säkra kungsvägen till regimskifte.

Men hur skall man då bära sig åt?

Herr Engquist påpekar, att man bör utnyttja fördelarna med proportionalismen och angripa den ge-

I juninumret av "Svensk Tidskrift" förekommer en artikel "Valsättet och politiken" av adjunkt K.-G. Engquist, vari denne pläderar för införandet av majoritetsval för att få till stånd en sådan ändring av partistrukturen, att ett regimskifte därigenom skulle kunna förverkligas.

mensamme motståndaren från flera håll, varvid oppositionspartierna bör följa sin övertygelses linje men akta sig för frestelsen att ta röster från varandra. "Det gäller, att trots konkurrensen mellan oppositionspartierna", säger han, "alltid i första och sista hand bekämpa huvudmotståndaren".

Men, herr Engquist, detta går inte ihop. Rekommendationerna är sins emellan oförenliga. Oppositionspartierna har i över 30 års tid följt sin övertygelses linje och hittills angripit den gemensamme motståndaren från olika håll — var för sig. Detta tillvägagångssätt är ingalunda någon proportionalismens fördel utan bör snarare rubriceras som dess nackdel, ty metoden har lett till, att oppositionspartierna vid val efter val i huvudsak har tagit sina valvinster från varandra och detta utan att därmed i någon nämnvärd grad ha gett efter för den farliga frestelse, som herr Engquist varnar för. Det av E. rekommenderade sättet att gå fram var för sig vid valen leder oundvikligen till detta för oppositionen tråkiga resultat.

Artikelförfattaren hävdar slutligen, att "först den dag regeringspartiet bringas i minoritet, är det tid att söka oppositionens gemensamma kompromisslinje". Detta är beklagligtvis ett första klassens felslut. Som nyss påpekats, har oppositionen i över 30 års tid förgäves försökt bringa regeringspartiet i minoritet på det sätt, som herr E. rekommenderar. Det har härigenom med all önskvärd tydlighet bevisats, att kompromissen mellan oppositionspartierna måste komma före valet — inte efter, ty annars blir det inget "efter". En oundgänglig förutsättning för att oppositionspartierna vid kommande val skall kunna bryta det politiska

dödläget är, att kompromissen mellan dem kommer till stånd före valet, så att de tre kan gå till storms mot socialdemokraterna med förenade krafter och på basis av ett gemensamt program i stället för att som hittills öda kraft på inbördes strider. Lösningen på oppositionens problem är inte — som herr Engquist säger — att varje parti skall söka göra sig så starkt som möjligt utan att de söker göra den förenade oppositionen så stark som möjligt. "Förenade vi segra, splittrade vi falla" är en sats som alltjämt gäller och alltjämt är lika aktuell.

Men, hävdar herr E., det är ju en känd sak, att om oppositionspartierna hade gått tillsammans vid tidigare val, så hade de förlorat mandat till socialdemokraterna i stället för att inhösta vinster. Det har gjorda undersökningar visat.

Det är alldeles riktigt, att detta skulle kunna inträffa.

En trepartisamverkan kan i vissa fall få ogynnsammare resultat än en tvåpartisamverkan och t. o. m. leda till mandatförluster, om det vill sig illa. Motståndarna till trepartisamverkan förbiser emellertid, när dessa beräkningar läggs fram, en lika viktig faktor i problemet och det är den stimulans till ökad röstningsfrekvens, som en trepartisamverkan otvivelaktigt skulle få. Det är en känd sak, att röstskolkningen inom det borgerliga lägret f. n. är ett stort bekymmer. Överallt får man höra, att "vad tjänar det till att gå och rösta så länge de borgerliga partierna inte vill sluta med sitt inbördes käbbel och göra gemensam sak mot socialdemokraterna. Om jag röstar eller inte röstar, spelar ingen roll, ty det blir ingen ändring i alla fall!" Man har med andra ord tröttnat på att vid varje val se de

borgerliga partierna huvudsakligen ta mandat från varandra, att se dem ständigt göra på stället marsch och inte komma ett steg närmare regeringsmakten.

Den enda metoden att häva detta tröstlösa tillstånd — och den enda, som hittills inte har försökts — är att de tre borgerliga partierna vid nästa val går fram med ett gemensamt alternativ till socialdemokraternas program, ett alternativ, som kunde tysta socialdemokraternas under radio- och TV-debatterna ständigt lika spefullt upprepade fråga: "Vad har ni för alternativ till vårt program? Passa på nu och tala om för väljarna vad oppositionen tänker gå in för, om den kommer i regeringsställning!"

På den frågan har oppositionsledarna aldrig kunnat prestera något svar och att detta gjort ett mycket dåligt intryck på väljarna är självklart. Det minsta man kan begära är väl, att väljarna skall få veta — före valet — vad oppositionen erbjuder dem för handlingslinje. Det har de aldrig fått veta och följderna blivit den utbredda "vad-tjänar-det-till-mentalitet", som lett till en betydande röstskolkning på den borgerliga sidan.

Denna mentalitet måste brytas mot tillförsikt och entusiasm och detta kan inte ske på annat sätt än genom trepartisamverkan. En så-

dan samverkan skulle locka de många hundratusen röstskolkarna på den borgerliga sidan till valurnorna igen, ty de skulle därigenom återfå förhoppningarna om, att deras röster betyder något och utgör ett effektivt bidrag till en borgerlig valseger. Denna faktor är av större betydelse än spekulationerna om ogynnsam mandatfördelning.

Trepartisamverkan är den stimulans, som de borgerligt sinnade väljarna väntar på. Om man driver en sådan intensiv och långvarig kampanj för denna idé, som fallet varit med de flesta höger- och folkpartitidningar i landet sedan årtal tillbaka, så måste en dylik bearbetning småningom bära frukt. Det har den också gjort och det i en utsträckning, som partiledningarna ännu inte på allvar insett. Sådana symtom som MbS i Skåne och "Samling 66" i Göteborg talar dock sitt tydliga språk. Man torde få räkna med att dessa båda första försök till trepartisamverkan kommer att följas av flera, ty önskemålet om trepartisamverkan är numera utan ringaste tvivel väl förankrat hos de borgerliga väljarna. Förändringens vind kommer underifrån, från väljarmassorna, men det är än så länge bara de första, kraftiga fläckarna de borgerliga partiledningarna fått känna på.